

Ivoorkust: Hoe een sporter een burgeroorlog (mede) kon stoppen.

Het is 8 oktober 2005 en het nationale voetbalteam van Ivoorkust speelt zijn laatste kwalificatiewedstrijd voor het WK 2006 tegen Sudan. De situatie is simpel: na het gelijkspel tussen Kameroen en Egypte heeft Ivoorkust alleen een overwinning nodig om zich voor het eerst in de geschiedenis te plaatsen voor een WK. De Ivorianen slagen daarin. Dankzij doelpunten van Kanga Akalé en Aruna Dindane wint het land met 1-3 en schrijft het nationale elftal geschiedenis. Toch gaat het na afloop niet vooral over de historische kwalificatie, maar over de boodschap van aanvoerder en sterspeler Didier Drogba.

Samen met zijn ploeggenoten knielt Drogba voor de camera en richt hij zich rechtstreeks tot de bevolking van Ivoorkust:

‘Mannen en vrouwen van Ivoorkust, van het noorden, zuiden, centraal en het westen. Wij hebben bewezen dat alle Ivorianen kunnen naast elkaar kunnen leven en samen kunnen spelen met hetzelfde doel: het behalen van het WK. We hebben beloofd dat de feesten de mensen zouden samenbrengen, vandaag smeken we op onze knieën: Vergeef, vergeef, vergeef. Dat ene Afrikaanse land met zoveel rijkdommen moet niet vallen voor een oorlog. Alsjeblieft leg de wapens neer, houd verkiezingen, alles zal beter worden. We willen lol maken dus stop met het vuren van jullie wapens’.

Maar over welk conflict gaat dit? Welke partijen zijn hierbij betrokken? En was Drogba’s speech effectief in het stoppen van een burgeroorlog? In dit artikel gaan we dieper in op deze vragen.

Vlag Ivoorkust. Bron: wikipedia.org

u

Begin eerste Ivoriaanse burgeroorlog

Om te begrijpen waarom de speech van Drogba überhaupt nodig was, moeten we teruggaan naar 2002, het jaar waarin Ivoorkust werd verscheurd door een burgeroorlog. Het conflict ontstond tussen twee grote kampen: de aanhangers van de toenmalige president Laurent Gbagbo in het zuiden van het land en de rebellenbeweging Forces Nouvelles de Côte d'Ivoire in het noorden.

Om het ontstaan van deze strijd te begrijpen, moeten we echter nog verder terug in de geschiedenis. De wortels van het conflict liggen namelijk grotendeels bij de machtswisseling na de dood van Félix Houphouët-Boigny.

Houphouët-Boigny overleed in 1993, nadat hij maar liefst 33 jaar president van Ivoorkust was geweest. Onder zijn bewind groeide het land uit tot een van de meest stabiele en welvarende staten van West-Afrika. Terwijl veel omliggende landen te maken kregen met staatsgrepen, politieke instabiliteit en gewapende conflicten, bleef Ivoorkust relatief rustig.

Zijn beleid zorgde ervoor dat het land economisch sterk groeide, vooral dankzij de export van cacao en koffie. Deze periode werd later bekend als het "Ivoriaanse wonder". Door de relatieve welvaart en stabiliteit trok Ivoorkust bovendien veel migranten aan uit omliggende landen zoals Burkina Faso, Mali en Guinee. Tienduizenden mensen die elders met armoede of instabiliteit te maken hadden, vonden werk en veiligheid in Ivoorkust onder het leiderschap van Houphouët-Boigny.

Toch had deze stabiliteit ook een keerzijde. De sterke positie van één leider zorgde ervoor dat veel politieke spanningen onder de oppervlakte bleven. Zolang Houphouët-Boigny aan de macht was, wist hij verschillende bevolkingsgroepen en politieke stromingen bij elkaar te houden. Maar na zijn overlijden ontstond er een machtsvacuüm en kwamen oude tegenstellingen steeds sterker naar voren.

Deze spanningen zouden uiteindelijk uitmonden in de burgeroorlog van 2002, waarbij het land verdeeld raakte tussen het door de regering gecontroleerde zuiden en het door rebellen beheerste noorden.

Félix Houphouët-Boigny. President van Ivoorkust tussen 1960 en 1993.

Bron: wikipedia.org

Het vervangen van Houphouët-Boigny bleek een enorme uitdaging. Het is immers moeilijk om iemand op te volgen die 33 jaar lang het gezicht en de leider van een land is geweest. Na zijn overlijden ontstond er een machtsvacuüm, dat uiteindelijk werd opgevuld door Henri Konan Bédié.

Waar Houphouët-Boigny juist bekendstond om zijn open beleid tegenover buitenlandse arbeidsmigranten, sloeg Bédié een andere weg in. Onder zijn bewind ontstond de politieke beweging Ivorité. Deze ideologie draaide om het onderscheid tussen "echte" (autochtone) Ivorianen en mensen die als buitenstaanders werden gezien, ook als zij al generaties in Ivoorkust woonden.

De Ivorité-beweging had grote gevolgen voor de samenleving. Vooral inwoners uit het noorden van het land, die vaak culturele en familiebanden hadden met buurlanden zoals Burkina Faso, Mali en Guinee, werden steeds vaker als minder Ivoriaans beschouwd. Hierdoor ontstond er een groeiende kloof tussen het voornamelijk christelijke zuiden en het overwegend islamitische noorden van het land.

Veel historici zien de opkomst van Ivorité als een belangrijke stap richting de Eerste Ivoriaanse Burgeroorlog. De beweging zorgde ervoor dat nationaliteit en afkomst een steeds grotere rol gingen spelen in de politiek.

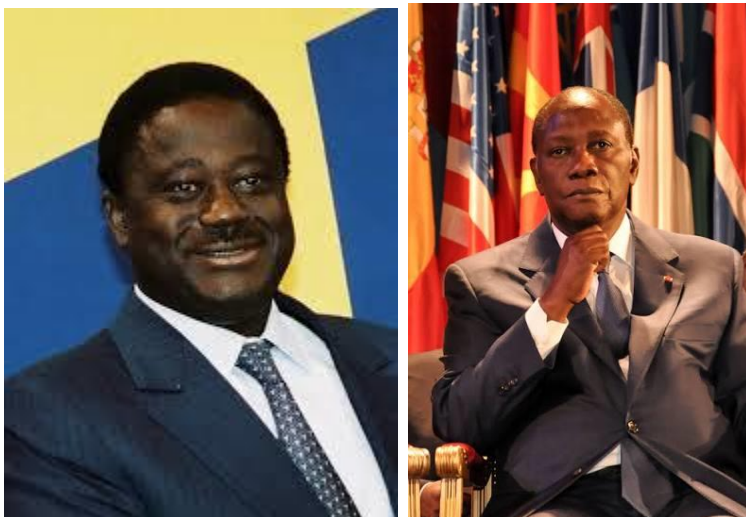
Er wordt vaak gedacht dat Bédié Ivorité mede gebruikte als politiek middel om zijn grootste concurrent buitenspel te zetten: Alassane Ouattara. Ouattara was tijdens het presidentschap van Houphouët-

Boigny premier geweest en had grote politieke ambities. Zijn tegenstanders beweerden echter dat hij niet volledig Ivoriaans was, omdat zijn familie oorspronkelijk afkomstig was uit Burkina Faso.

Door deze discussie over zijn afkomst werd Ouattara uitgesloten van de presidentsverkiezingen van 1995 en 2000. Volgens de Ivorité-ideologie voldeed hij namelijk niet aan de eisen om als "echte" Ivoriaan deel te nemen aan de verkiezingen.

Deze uitsluiting vergrootte de politieke spanningen in het land. Wat begon als een debat over identiteit en nationaliteit groeide uiteindelijk uit tot een veel groter conflict over macht, etniciteit en de toekomst van Ivoorkust. De verdeeldheid die tijdens Bédié ontstond, zou na zijn vertrek alleen maar verder toenemen.

Henri Konan Bédié (links) President Ivoorkust 1993-1999 en Alasane Ouattara (rechts) huidige president Ivoorkust. Bron: wikipedia.org

Na een staatsgreep in 1999 kwam legercommandant Robert Guéï aan de macht in Ivoorkust. Guéï presenteerde zichzelf als iemand die het land zou herstellen en beloofde de bevolking dat hij de verdeeldheid die door de Ivorité-beweging van zijn voorganger Henri Konan Bédié was ontstaan, zou terugdraaien.

In de praktijk gebeurde echter het tegenovergestelde. In plaats van de verdeeldheid te verminderen, zette Guéï het beleid grotendeels voort en maakte hij de politieke situatie zelfs ingewikkelder. In 2000 werd na een referendum een nieuwe grondwettelijke regel ingevoerd waarin werd bepaald dat alleen mensen met volledig Ivoriaanse afkomst zich kandidaat mochten stellen voor het presidentschap.

Deze wet had grote gevolgen. Alassane Ouattara werd opnieuw uitgesloten van deelname aan de verkiezingen vanwege de discussie over zijn afkomst. Maar hij was niet de enige: ook andere oppositieleiders werden door deze regels buitenspel gezet. Hierdoor werd het politieke speelveld sterk beperkt.

De presidentsverkiezingen van 2000 werden daardoor geen brede strijd tussen verschillende politieke partijen, maar vooral een tweestrijd tussen Robert Guéï en Laurent Gbagbo. Gbagbo, leider van het Ivorian Popular Front, presenteerde zichzelf als de democratische tegenstander van het militaire bewind van Guéï.

Uiteindelijk won Gbagbo de verkiezingen, maar Guéï weigerde aanvankelijk de uitslag te erkennen. Massale protesten braken uit en dwongen Guéï om het land te verlaten. Gbagbo nam vervolgens het presidentschap over, maar de uitsluiting van grote groepen uit het politieke proces bleef bestaan. De spanningen tussen het zuiden en noorden van Ivoorkust verdwenen daardoor niet; ze werden juist verder versterkt.

Deze opeenstapeling van politieke uitsluiting, etnische verdeeldheid en wantrouwen tegenover de regering vormde de directe aanloop naar de burgeroorlog die slechts twee jaar later zou uitbreken.

Robert Guéï (links) president Ivoorkust 1999-2000. Laurent Gbagbo (rechts) president Ivoorkust 2000-2011. Bronnen: wikipedia.org en trouw.nl

Deze verkiezingen werden gewonnen door Laurent Gbagbo, waarna hij president van Ivoorkust werd. Hoewel Gbagbo zich tijdens zijn campagne presenteerde als een tegenstander van militaire dictatuur, zette zijn regering het beleid rondom de Ivorité-ideologie grotendeels voort en ging hierin zelfs verder.

Onder Gbagbo werd afkomst steeds belangrijker binnen de Ivoriaanse samenleving. Mensen moesten bijvoorbeeld met officiële documenten kunnen aantonen dat zij volledig Ivoriaans waren wanneer zij een paspoort of identiteitskaart wilden aanvragen. Hierdoor kwamen vooral inwoners uit het noorden van het land, met familiebanden met landen als Burkina Faso en Mali, steeds meer onder druk te staan.

Ook binnen overheidsinstanties ontstond een ongelijke behandeling. Mensen die niet als "volbloed" Ivoriaans werden beschouwd, kregen vaak minder kansen en werden minder serieus genomen door de staat. Hierdoor groeide het gevoel van uitsluiting onder een groot deel van de bevolking.

Voor veel noordelijke Ivorianen was de situatie uiteindelijk onhoudbaar geworden. De politieke uitsluiting, de discussies over afkomst en de groeiende discriminatie zorgden voor steeds meer spanningen tussen het door Gbagbo gesteunde zuiden en het noorden van het land.

Tweedeling Ivoorkust

Zoals eerder in dit artikel werd benoemd, draaide de Eerste Ivoriaanse Burgeroorlog grotendeels om de tegenstelling tussen het regeringsgezinde zuiden en de rebellen uit het noorden. Toch ligt de oorsprong van deze tweedeling veel dieper in de geschiedenis van het land.

Laten we eerst kijken naar de belangrijkste verschillen tussen beide bevolkingsgroepen:

Zuiden

- Overwegend christelijk.
- Economisch welvarender dankzij de opbrengsten uit onder meer de cacao-, koffie- en palmolieproductie.
- De bevolking bestaat voornamelijk uit Akan-volkeren, een etnische groep die ook veel voorkomt in Ghana.

Noorden

- Overwegend islamitisch.

- Economisch minder ontwikkeld, met een droger savanneklimaat dat minder geschikt is voor grootschalige landbouw.
- De bevolking bestaat vooral uit Mandé- en Gur (Voltaïsche) volkeren, die ook voorkomen in landen als Mali, Burkina Faso en Guinee.

Op het eerste gezicht lijken deze bevolkingsgroepen sterk van elkaar te verschillen. Maar hoe komt het dat juist het noorden van Ivoorkust grotendeels islamitisch is?

De verklaring ligt in de eeuwenoude handelsroutes door West-Afrika. Al lang voordat de Europeanen arriveerden, dreven Mandé-handelaren handel via de trans-Saharaanse handelsroutes. Via deze handelsnetwerken verspreidde ook de islam zich naar het noorden van het huidige Ivoorkust. Het dichte regenwoud in het zuiden vormde lange tijd een natuurlijke barrière, waardoor de islam zich daar veel minder verspreidde.

Tijdens de Franse koloniale periode en ook daarna trokken bovendien veel arbeidsmigranten uit buurlanden als Mali en Burkina Faso naar Ivoorkust. Velen van hen waren moslim en vestigden zich voornamelijk in het noorden, waar de culturele en religieuze overeenkomsten het grootst waren.

Verloop Eerste Ivoriaanse burgeroorlog

Hier een kleine tijdlijn over het verloop van de Eerste Ivoriaanse Burgeroorlog

- 19 september 2002: rebellen van Mouvement Patriotique plegen een staatsgreep in 3 steden in Ivoorkust, deze mislukken en Gbago blijft aan de macht.
- 2002: Rebellen bezetten de Ivoriaanse stad Bouaké. Het noorden eist politieke inbreng, terwijl het zuiden het huidige Gbago regime ondersteunt.
- September 2002: Frankrijk bemoeit zich met de Ivoriaanse burgeroorlog en start Opération Licorne (Operatie Eenhoorn) in

Ivoorkust. Ivoriaanse en Franse troepen krijgen het aan de stok maar krijgen een korte wapenstilstand op gang.

- 23 januari 2003: De Linas-Marcoussis akkoorden worden getekend voor vrede, maar beide partijen wantrouwen elkaar teveel dat het implementeren van deze akkoorden niet word nageleefd.
- November 2004: De Ivoriaanse luchtmacht valt Bouaké aan en schendt de hiermee de afspraken die Ivoorkust met Frankrijk gemaakt had. Frankrijk reageert door de gehele Ivoriaanse luchtmacht uit te schakelen, wat op zijn beurt weer leid tot boze regeringsaanhangers die Franse eigendommen stelen in Abidjan.

Tussen 2005 en 2007 bleef de situatie in Ivoorkust gespannen, maar de hevige gevechten namen sterk af. Een belangrijke rol hierin werd toegeschreven aan Didier Drogba. Na de kwalificatiewedstrijd tegen Soedan op 8 oktober 2005, waarmee Ivoorkust zich voor het eerst in de geschiedenis plaatste voor een WK, hield Drogba zijn inmiddels legendarische vredesoproep. Hij riep de bevolking op de wapens neer te leggen en zich weer als één volk te verenigen.

Hoewel de burgeroorlog niet direct door zijn speech eindigde, had zijn boodschap een enorme symbolische impact. Voor veel Ivorianen liet het nationale elftal zien dat mensen uit het noorden, zuiden, oosten en westen van het land wél samen konden werken aan hetzelfde doel.

Drogba bleef zich ook na zijn toespraak inzetten voor nationale verzoening. Nadat hij in 2006 werd uitgeroepen tot Afrikaans Voetballer van het Jaar, drong hij erop aan om de kwalificatiewedstrijd voor de Afrika Cup tegen Madagaskar op 3 juni 2007 te spelen in Bouaké, de voormalige rebellenhoofdstad in het noorden van het land. Daarmee wilde hij laten zien dat ook deze stad weer onderdeel was van één verenigd Ivoorkust.

De wedstrijd verliep zonder noemenswaardige incidenten. Ivoorkust won overtuigend met 5-0, en het beeld van president Laurent Gbagbo en rebellenleider Guillaume Soro, die samen op de tribune zaten en de overwinning vierden, werd een krachtig symbool van de toenadering tussen beide kampen.

Enkele maanden eerder was al het Ouagadougou akkoord ondertekend. Dit vredesakkoord vormde de basis voor de hereniging van het land. Guillaume Soro werd benoemd tot premier (niet president) in de regering van Gbagbo, waarna werd gewerkt aan de ontwapening van de rebellen en de voorbereiding van nieuwe verkiezingen. Ook werd het discriminerende Ivorité-beleid grotendeels losgelaten.

Hoewel de spanningen in de jaren daarna niet volledig verdwenen en er later opnieuw politieke onrust ontstond, betekenden de gebeurtenissen van 2007 een belangrijk keerpunt. Ivoorkust zette een grote stap richting nationale verzoening – precies de boodschap waarvoor Didier Drogba zich twee jaar eerder zo krachtig over had uitgesproken.

Didier Drogba houdt zijn speech nadat Ivoorkust voor het eerst mag aantreden op een WK. Bron: reddit.com

Conclusie

Ze zeggen vaak dat voetbal meer dan een spelletje is en dat klopt. Voetbal en politiek zal altijd verweven blijven in elkaar en dat is vaak negatief kijk maar naar Trump afgelopen WK, maar soms ook positief. Drogba was natuurlijk niet de man die de burgeroorlog helemaal heeft gestopt, er zat nog een kleine 2 jaar tussen daadwerkelijke vrede en de legendarische kleedkamer speech van Drogba. Maar het is wel bizar als je kijkt hoe veel invloed een voetballer heeft, de incidenten in de burgeroorlog namen significant af nadat Drogba zich uit had gesproken. Het is een uniek verhaal, een verhaal waar onderdrukking en racisme word tegengegaan met liefde en verbinding. Aan het einde van de dag

zijn we allemaal gewoon mensen. Zo zorgde een sporter er mede voor dat een burgeroorlog stopte.

Ben je nieuwsgierig geworden na dit artikel of wil je meer van dit soort unieke verhalen lezen? Neem dan een kijkje bij mijn andere artikelen op de site www.achterdewereldkaart.com

